

CO JE TO DEKUBITUS?

Dekubitus (česky proleženina, prosezení-na, tlakový vřed či tlaková léze – postižení) je poškození kůže anebo i hlubších tkáňových vrstev (podkoží, vazivo, svaly, šlachy až kost). Může se projevit jako puchýř nebo rána vznikající na podkladě působení tlaku, střížných a třecích sil.

Dekubity se obvykle nacházejí nad kostními výčnělky nebo je jejich vznik spojen s tlakem vyvolaným zdravotnickou či jinou pomůckou.

Nejčastěji se dekubity objevují u osob, které jsou dlouhodobě upoutané na lůžko nebo mají omezenou schopnost pohybu (např. s mobilitou na vozíčku – nesprávně označováni jako „vozíčkáři“). Dekubity se mohou objevit i u dětí nebo dokonce novorozenců.

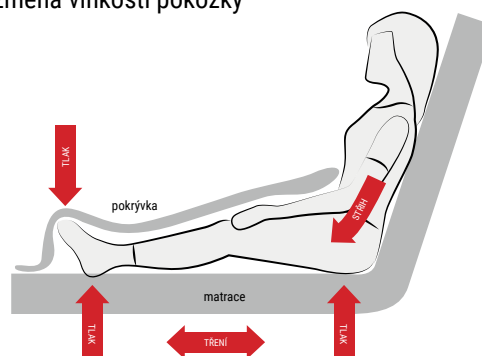
Závažnost dekubitů se hodnotí dle hloubky poškození měkkých tkání (kůže, svalů) a celkového stavu pacienta. V České republice bylo v roce 2019 zaznamenáno přes 30 000 pacientů s dekubitem (Pokorná a kol., 2021) a existuje předpoklad, že skutečný počet může být ještě vyšší (ne všichni pacienti s dekubity svůj problém sdílí s odborníky).

CO JSOU TO TŘECÍ, STŘIŽNÉ SÍLY A TLAK?

- Třecí síly** vznikají, když se dva povrchy pohybují proti sobě (třou se o sebe). Např. při polohování pacienta na lůžku (běžně se provádí tahem po podložce, což je nevhodné – tělo se tře o povlečení nebo matraci).
- Střížné síly** jsou trochu „zákeřnější“ – vznikají, když kůže zůstává na místě, ale tkáň uvnitř těla se posunou. Např. záda pacienta kloužou dolů po lůžku, kůže na zádech se ani nepohne, ale svaly a cévy pod ní se „stříhají“, tedy posouvají vůči sobě. To může vést k poškození cév a špatnému prokrvení.
- Tlak** je síla, která působí kolmo na plochu. Způsobí stlačení/kompresi zásobních cév v určité lokalizaci tkání. Jednotlivé buňky nejsou dostatečně zásobovány živinami a kyslíkem z arteriální (tepenné) krve, a tak dochází k postupnému odumírání tkáňových i nervových buněk.

Faktory ovlivňující vznik dekubitů:

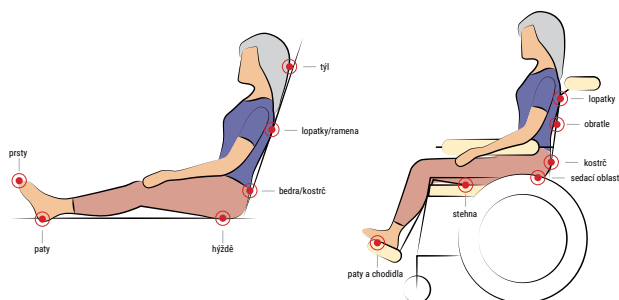
- tlak
- stříh a tření
- změna vlhkosti pokožky

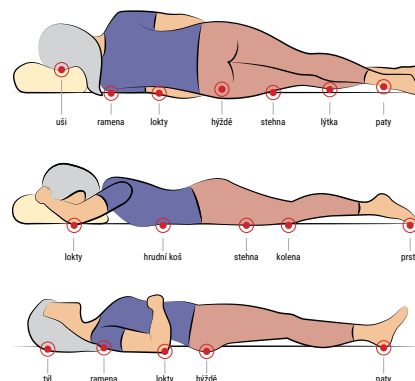
KDE VZNIKAJÍ DEKUBITY NEJČASTĚJI

Dekubity se mohou vytvořit téměř kdekoli na těle. K místům nejnáchylnějším k jejich vzniku patří oblasti s malou vrstvou tukové a svalové tkáně, kde tlak zvenci působí přímo proti kosti (viz obrázky). Patří k nim: oblast nad křížovou kostí, paty, sedací kosti, oblast nad velkými výčnělky tzv. trochantery stehenní kosti, vnější kotníky.

Nejčastější místa vzniku dekubitů polosedu a v sedu:

Nejčastější místa vzniku dekubitů vleže:

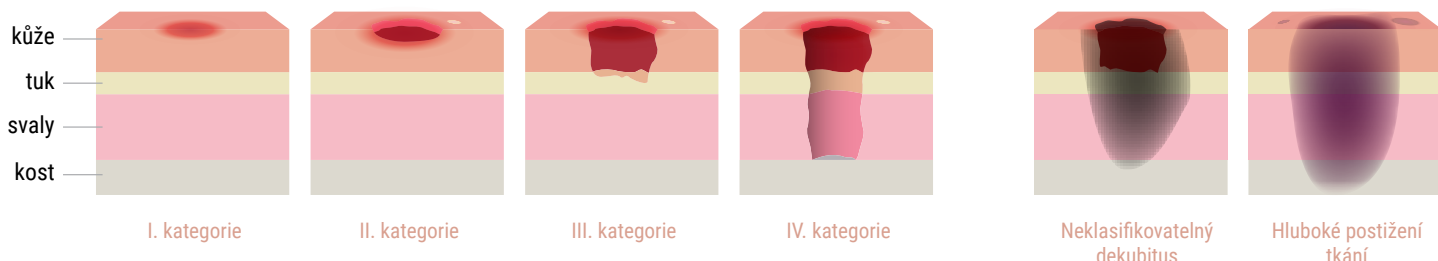
PRAVIDELNĚ SLEDUJTE ZNÁMKY POŠKOZENÍ KŮŽE

PROČ JE DŮLEŽITÁ PREVENCE

Dekubity jsou velmi nepříjemným a bolestivým onemocněním a jejich léčba je obtížná, dlouhodobá a nákladná. Často dochází k opětovnému vzniku otevřených ran, k návazným infekcím a projevům, které zhoršují kvalitu života člověka, ohrožují jeho život, prodlužují hospitalizaci a ztěžují práci ošetřujícím. Proto je velmi důležitá včasná prevence a správné vyhodnocení rizik pro vznik dekubitu.

KATEGORIE DEKUBITŮ

I. KATEGORIE

Varovný signál: neblednoucí zarudnutí (zčervenání)

Zarudlá kůže bez porušení její celistvosti, první viditelný náznak problému a projev tlaku v hlubších tkáních.

II. KATEGORIE

První puchýře nebo drobné povrchové rány

Puchýře naplněné žlutou tekutinou nebo povrchové červené rány na kůži.

NEKLASIFIKOVATELNÝ DEKUBITUS

Neznámá hloubka, skrytá hrozba

Poškození není viditelné kvůli vrstvě odumřelé tkáně (nekrózy), ale může zasahovat hluboko do svalů či kostí.

III. KATEGORIE

Hlubší rány

Dekubitus už zasahuje do hlubších vrstev kůže a podkoží a tvoří se vřed – otevřená rána)

IV. KATEGORIE

Hluboká rána na sval až kost

Nejzávažnější forma, poškozené svaly, rána dosahuje až ke kosti.

HLUBOKÉ POSTIŽENÍ TKÁNÍ

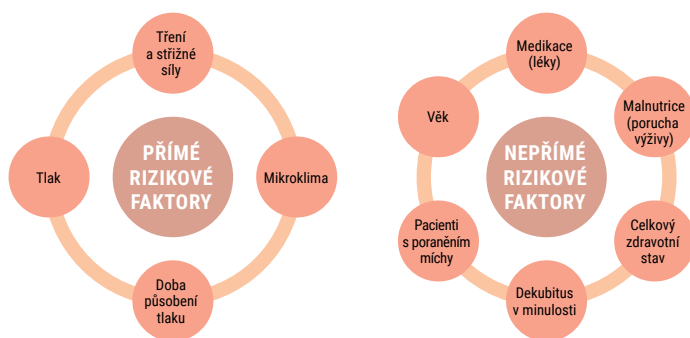
Temné znamení: pod povrchem je víc, než se zdá

Tkáň je trvale tmavě červená, mohou se vyskytnout puchýře s tmavou tekutinou), vínově červená nebo fialová tkáň.

POZOR!

Existují i tzv. **nevyhnutelné dekubity** nebo **neodvratné dekubity**. Tyto rány se objevují u pacientů s velmi závažným zdravotním stavem, kde i nejlepší prevence (opatření proti vzniku proleženin) nedokáže zabránit jejich vzniku (např. konečné stadium onkologické nemoci, závažné poškození zdraví se selháním životních funkcí).

Rizikové faktory vzniku dekubitů:

Více informací lze nalézt:

Pokorná a kol., 2021., KDP – Prevence a léčba dekubitů: Adoptovaný doporučený postup.
Dostupné z: kdp.uzis.cz/res/guideline/33-dekubity-final.pdf

www.zahojime.cz

www.dekubity.eu

Edukační materiál byl
vytištěn s podporou firmy:

L E R A M
PHARMACEUTICALS

Hlavní autorky: PhDr. Adéla Holubová, Ph.D., MBA, MSc., prof. PhDr. Andrea Pokorná, Ph.D.
Spoluautoři: MUDr. Jan Stryja, Ph.D., prof. MUDr. Samuel Vokurka, Ph.D.
Datum vydání: srpen 2025, 1. vydání, Sezimovo Ústí
Grafika: Ing. Jana Vaňková
Gramatická korektura: Mgr. Jana Francová
V rámci přípravy informačního letáku byli zapojeni příjemci péče (pacienti/laičtí pečující).

ZAHOJÍME
WWW.ZAHOJIME.CZ